COMPARATIE INTRE MORALA INCONSTIENTA SI MORALA CONSTIENTA

Supraeul – instanta in parte inconstienta, in parte preconstienta care reprezinta interiorizarea unor norme culturale. Un rol important il au normele morale. Este important sa distingem morala inconstienta (Supraeul) de morala constienta (Eul).

Supraeu – ca tip de moralitate – avem de-a face cu o morala eteronoma; adica este vorba de interiorizarea unor norme fara asimilarea lor in Eu. Morala Supraeului nu este altceva decat interiorizarea relatiei dintre parinte si copil. Aceasta devine relatie intrapsihica pentru ca acest tip de morala, binele si raul coincid cu supunerea sau nesupunerea fata de comandamentele Supraeului. De asemenea, virtutea inseamna din punct de vedere al Supraeului supunerea fata de aceleasi comandamente.

Alte cercetari de psihologie cum ar fi cele ale psihologiei genetice realizate de Jean Piaget – "Judecata morala la copil" – confirma faptul relevat de psihanaliza ca prima forma de moralitate este tocmai o forma de moralitate eteronoma (nomos = legea vine din exterior; antonimul lui autonom).

Interiorizarea normelor morale se realizeaza exclusiv afectiv, adica reflectia nu participa in nici un fel la preluarea acestor norme. Datorita acestui tip de interiorizare se creaza posibilitatea ca normele care fac obiectul interiorizarii sa nu coincida cu normele care i s-ar potrivi cel mai bine respectivei persoane. In mod obiectiv Supraeul este condamnat la o reexaminare din perspectiva intereselor asumate rational in momentul in care individul poate realiza acest lucru.

Supraeul are pe de o parte un nucleu care consta in interdictia tendintelor incestuoase si agresivitatea fata de parinti si care face cu putinta existenta individului in cultura. Pe de alta parte alaturi de acest nucleu exista o serie de elemente adiacente care sunt preluate pe parcursul vietii (mai ales in perioada de formare) de la diferiti substituti parentali. Functiile Supraeului sunt pe de o parte permanente datorita nucleului si pe de alta parte temporare datorita elementelor adiacente. Maturizarea morala presupune o inlocuire partiala a moralei inconstiente cu morala constienta.

MORALA INCONSTIENTA (Supraeul)	MORALA CONSTIENTA (Eul)
1. din punct de vedere al tipului de datorie: datoria specifica moralei inconstiente este o datorie neconditionata; aceasta pentru ca la	1. datoria este la acest nivel intotdeauna conditionata si este asa de o judecata de valoare constienta si implicit aceasta judecata de valoare

acest nivel conflictul dintre tendinta interzisa si norma morala este inconstient, adica respectiva tendinta interzisa este refulata in absenta vreunei judecati de valoare constienta;	presupune alegerea libera in cunostinta de cauza si de asemenea datoria se intemeieaza pe aceasta judecata de valoare constienta;
2. sentimentul de vinovatie este independent de faptuirea raului. Sentimentul de vinovatie este generat doar de existenta refulatului ceea ce duce la doua consecinte surprinzatoare: • cu cat suntem mai morali in plan mental la nivelul gandirii cu atat sentimentul de vinovatie inconstient este mai puternic si tensiunea interioara mai mare; • la nivelul comportamentului – raufacatorii din sentimentul de vinovatie; este vorba despre acele cazuri destul de cunoscute (psihologia copilului, psihologia criminalilor) in care sentimentul de vinovatie se acumuleaza si determina fapta interzisa tocmai pentru a obtine prin pedeapsa pe care o atrage o diminuare a sentimentului de vinovatie care tindea sa devina insuportabil;	2. aici, sentimentul de vinovatie este constient si este ulterior actului imoral. Faptul acesta permite individului sa realizeze actiunile reparatorii menite sa anuleze efectele actului sau;
3. principalul mecanism de aparare al Supraeului este refularea care impiedica patrunderea in constiinta a tendintelor interzise – impiedica confruntarea dintre bine si rau. Refularea este subminata in ceea ce priveste eficienta de instabilitatea sa care se concretizeaza in fenomenele de intoarcere a refulatului.	3. mijlocul predilect de aparare folosit de morala constienta este reprimarea. Spre deosebire de refulare, reprimarea permite patrunderea in constiinta a tendintelor interzise, blocand daca este cazul doar comportamentul.

Concluzie: *in timp ce morala inconstienta a Supraeului este o morala a datoriei, morala constienta a Eului este o morala a binelui.*

MIJLOACELE DE APARARE ALE EULUI

Reprezinta dimensiunea sa inconstienta. Ele sunt foarte importante pentru a realiza homeostazia psihica. In interiorul psihanalizei freudiene, mijloacele de aparare ale Eului sunt indreptate inspre tendintele instinctuale; rolul lor fiind, deci, de a controla aceste tendinte instinctuale.

Anna Freud – patru situatii in care intra in actiune aceste mijloace de aparare:

1. frica Eului de Supraeu – aceasta situatie este caracteristica pentru nevroza adultilor. Mijloacele de aparare intra in actiune impotriva unei tendinte instinctuale a carei realizare nu ar provoca opozitia Eului, dar datorita Supraeului, Eul se angajeaza in lupta impotriva acestor tendinte. Prin urmare, motivul apararii nu este in Eu, ci exterior Eului. In terapie, consecinta acestui fapt este orientarea analizei spre destructurarea Supraeului;
2. apararea impotriva instinctelor produsa de frica fata de parinti – in acest caz, actiunile defensive nu sunt cauzate de o instanta psihica, ci de un obiect exterior. Asta arata ca existenta Supraeului nu este indispensabila pentru actiunea mijloacelor de aparare ale Eului. Copilul lupta cu anumite tendinte instinctuale care intalnesc opozitia parintilor din frica de pedeapsa pe care parintii le-ar aplica-o. Ex: rolul pe care-l joaca in situatia oedipiana; frica de castrare care determina intrarea in actiune a mijlocului de aparare numit identificarea cu agresorul. Prin urmare, si in aceasta situatie motivul apararii se afla in afara Eului. Consecintele practice se refera la prevenirea instalarii nevrozei prin intermediul educatiei permisive. Domeniul educatiei a fost unul din primele domenii in care cunostintele de psihanaliza au gasit o aplicare eficienta;
3. apararea provocata de intensitatea instinctelor – exista perioade in viata in care, biologic vorbind, instinctele devin foarte puternice, iar Eul datorita fricii de a nu fi coplesit de instincte apeleaza la aceste mijloace de aparare. Aceste perioade sunt pubertatea si varsta critica succesiva maturitatii;
4. motive interioare ce tin de Eu impun aceasta – nevoia de coerenta, sinteza. Eul matur presupune o sinteza reusita intre tendintele contradictorii: activitate – pasivitate; feminitate – masculinitate; heterosexualitate – homosexualitate. Asupra careia dintre tendintele opuse vor actiona mijloacele de aparare depinde de situatia psihica completa.

In psihanaliza adleriana mijloacele de aparare functioneaza in legatura cu alte continuturi decat cele instinctuale. Mijloacele de aparare sunt: refularea (primul studiat de psihanaliza); regresia; formatiunea reactionala; izolarea; anularea retroctiva; proiectia; introiectia; intoarcerea impotriva propriului Eu; transformarea in contrariu; sublimarea; rationalizarea; idealizarea si identificarea cu agresorul.

Rationalizarea – terminologic vorbind poate fi intalnit in diferite limbaje. Definitia psihanalitica: procedeu prin care subiectul incearca sa dea o explicatie coerenta din punct de vedere logic sau acceptabila din punct de vedere moral unei atitudini, idei, sentiment, comportament ale caror adevarate motive nu sunt percepute.

Se poate vorbi despre rationalizarea unui simptom, a unei complusii defensive, a unei formatiuni reactionale. Acest termen a fost introdus de Ernest Jones. Exista psihanalisti care nu includ rationalizarea printre mijloacele de aparare pe motiv ca ea nu este indreptata direct impotriva instinctelor. Legatura rationalizarii cu lumea instinctelor exista totusi in masura in care aceasta camufleaza in mod secundar un anumit aspect al conflictului.

Ex:

- comportamentul homosexual masculin este rationalizat prin invocarea superioritatii intelectuale si estetice a barbatului;

- tendintele autodistructive pot fi rationalizate prin teorii estetice referitoare la silueta masculina / feminina;
- mila poate fi folosita pentru a rationaliza tendintele agresive;
- tendintele agresive pot fi rationalizate cu ajutorul atitudinilor justitiare.

Ex in terapie:
- rationalizarea apeleaza la moralitate pentru a ascunde sentimentele de inferioritate – o doamna vorbeste despre emotia sexuala intensa provocata de relatarea sotului despre dotarea sexuala iesita din comun a unui prieten de familie. Fata de aceasta emotie prima reactie verbalizata este morala care se exprima foarte bine prin "femeia trebuie sa fie credincioasa barbatului nu numai in fapta, dar si in gand". Isi reprosa pentru ca respectiva informatie o interesa in mod deosebit. De fapt, aceasta invocare a moralei nu era decat o modalitate de a ascunde un sentiment de inferioritate: "o femeie care arata ca mine nu poate avea aventuri".

Formatiunea reactionala – definitie: este mijlocul de aparare al Eului prin intermediul caruia se dezvolta o atitudine sau un comportament opuse ca sens unei dorinte refulate. Respectiva atitudine sau respectivul comportament apar ca reactie fata de o tendinta instinctuala. Ex: pudoarea este formatiunea reactionala fata de tendintele exhibitioniste. Pot fi punctuale (pasagere) sau de durata atunci cand devin trasaturi de caracter (in special in tipul obsesional). Trasaturile tipului de personalitate obsesionala (scrupulozitate, ordine, curatenie, mila) sunt reactii fata de tendintele opuse care caracterizeaza sexualitatea infantila in stadiul sadic-anal. Este considerata a fi o forma de aparare reusita, eficienta in masura in care atat tendinta interzisa cat si tendinta interdictiva sunt eliminate din constiinta in favoarea unor calitati morale impinse la extrem. Formatiunile punctuale le putem intalni in nevroza, viata cotidiana. Ex: grija excesiva a unor mame fata de proprii copii care e menita a camufla, a masca ura fata de proprii copii.

Identificarea cu agresorul – in sens psihanalitic, identificarea in general este un mijloc de aparare al Eului care consta in procesul inconstient realizat de Eu prin care acesta se transforma intr-un aspect al obiectului. Identificarea cu agresorul este un tip de identificare utilizat in relatiile cu obiectele lumii exterioare care produc frica. Acest mijloc de aparare a fost descoperit in psihanaliza copilului.

Exemple din Anna Freud:
- un elev care este indrumat spre psihanalist pentru ca in timpul orelor producea niste grimase care starneau ilaritate. Aceste grimase apareau cand devenea tinta mustrarilor profesorului. Analiza ajunge la concluzia ca aceste grimase nu erau decat o caricatura a mimicii profesorului in momentul in care il certa. Explicatia psihologica: elevul isi domina frica fata de profesor imitandu-l inconstient;
- o fetita care nu avea curaj sa traverseze holul intunecos al locuintei pentru ca se temea de stafii. La un moment dat in mod spontan descopera valoarea defensiva a identificarii cu agresorul si comunica aceasta fratelui ei. Ii spune

acestuia ca acum nu se mai teme de stafii pentru ca este ea insasi stafia si face demonstratia traversand holul imitand o stafie;

- un baietel care vine la ora de analiza dupa ce cu o zi inainte fusese la stomatolog. In timpul orei, dezvolta o succesiune de comportamente distructive: taie cu cutitul o guma, o rola cu sfoara, distruge creioanele analistei ascutind varfurile pe care apoi le rupe.

Desi este un mijloc de aparare caracteristic mai curand copilariei, identificarea cu agresorul se manifesta si la varsta adulta in situatiile limita.

Experimentul Pitesti (experiment social) – facut la sfarsitul anilor ’40 si inceputul anilor ’50 in inchisoarea de la Pitesti unde s-a incercat si s-a reusit cu deplin succes o spalare de creier, schimbare de personalitate printr-o serie de procedee care actionau concertat. Marea si sinistra reusita a fost ca toti detinutii au cedat fiind transformati din victima in calai. Acest experiment nu a urmarit obtinerea unei adeziuni oportuniste de circumstanta la comunism, ci a urmarit obtinerea unei mutatii psihice, adica o adeziune intima profunda care in anumite cazuri a rezistat si dupa incetarea situatiei limita respective. Despre acest fenomen s-a vorbit mai mult dupa ’90: “Fenomenul Pitesti” 1991; “Pitesti” 1991 – T Bacu; “Fortul 13” 1991 – Marcel Petrisor. Toti autorii (din afara sau din interiorul experimentului) au subliniat caracterul misterios al convertirii cu cei supusi experimentului. Acest caracter misterios, pe care nu-l intelegeau nici cei care l-au trait, autorizeaza aplicarea unei perspective psihanalitice asupra rezultatelor, mijloacelor si proceselor care au dus la rezultatele respective. Au intervenit mai multe aspecte de natura inconstienta.

Mutatia psihica si comportamentala adica transformarea victimei in calau. Este cazul unui fost student la medicina Pop Cornel care este intalnit de Bacu in inchisoarea de la Gherla. Acest student purta nu numai urmele fizice ale torturilor de la Pitesti, dar mai ales purta urmele morale fiind considerat la Gherla cel mai periculos turnator. Toti detinutii cu exceptia celor care au avut sansa sa moara, au cedat devenind turnatori. Cu cat rezistenta la tratamentul de la Pitesti a fost mai mare, cu atat convertirea a fost mai profunda.

Adeziunea intima, ideologica, ideatica la comunism: toti cei internati la Pitesti erau oponenti declarati ai comunismului (legionari). In urma experimentului s-au transformat in aderenti convinsi ai comunismului.

Modificarile produse de experiment au rezistat in anumite cazuri si dupa ce conditiile de acolo disparusera. Prin urmare, nu ar mai fi existat nici o justificare pragmatica pentru ca modificarile respective sa continue sa existe. Dezumanizarea a devenit pentru o parte dintre victime o a doua natura.

Alte efecte: distrugerea sentimentului filial si a afectiunii pentru rudele apropiate. La Canal, unul dintre studentii reeducati la Pitesti gasea o placere deosebita in a-si chinui unchiul, detinut si el (deputat taranist Pitigoi). Un altul isi intampina mama in vizita “Pleaca de aici curva. Din cauza educatiei pe care mi-ai dat-o acasa am ajuns la Canal. Nu vreau sa te mai vad. Eu nu mai am mama.” In incercarea de a da o caracterizare globala comportamentelor produse de reeducare, Bacu considera ca fenomenele de acolo aduceau o nebunie colectiva.

Mijloacele folosite la Pitesti erau menite sa produca o stare de teroare psihica continua, teroare numita de un supravietuitor “spaima indescriptibila”, spaima care era conditia cea mai adecvata pentru a pune in actiune identificarea

cu agresorul – transformarea victimei in calau ca singur mijloc de supravietuire psihica.

Mijloacele de tortura folosite la Pitesti imbinau procedeele clasice cu procedee originale care singularizeaza acest experiment in lumea concentrationista. Se folosea bataia, care culmina cu doborarea la pamant si calcarea victimei in picioare, arderea cu tigara, smulgerea unghiilor, ideea si practica torturii neintrerupte. Pe perioada reeducarii ziua si noaptea anchetatorul si anchetatul traiau in aceeasi celula. “Noaptea puteai dormi, e drept doar pe spate, complet gol cu mainile intinse deasupra paturii. Daca miscai erai lovit in cap cu bata.”

La crearea unei stari de frica acuta pe langa tortura fizica au contribuit si alti factori, in special distrugerea sistemului de valori morale al victimelor experimentului Pitesti. Una dintre tintele preferate ale atacurilor a fost credinta religioasa. In mod deliberat, religia a fost vizata extrem de vehement. Bacu – “A fost o prigoana impotriva crestinismului care ca intensitate, durata in timp si mai ales datorita mijloacelor folosite poate ca a depasit intr-un fel prigoana de la inceputurile vietii crestine.” Un alt aspect moral distrus a fost prietenia. Se impunea denigrarea celui mai bun prieten si chiar lovirea sa. Aceasta lepadare de prietenie a imbracat uneori forme dementiale. Exemplu: studentul Oprisan Costache a fost luat din salonul bolnavilor de oftica si adus intr-o celula de la temnita grea pentru a palmui si a fi palmuit de cel mai bun prieten al sau. Prin urmare, in aceste conditii de teroare fizica, de subminare a valorilor morale nu e de mirare ca detinutii au apelat in proportie de masa la identificarea cu agresorul ca unicul mijloc de supravietuire psihica. Ei au putut sa supravietuiasca reeducarii acre a fost o scoala a groazei prin apelarea la identificarea cu agresorul.

Un alt mijloc de aparare al Eului ce a facut posibila identificarea cu agresorul a fost regresia. Aceasta stare de regresie a fost creata de aceste conditii extreme care au caracterizat detentia la Pitesti. Depasirea oricaror limite in exercitarea presiunii fizice si morale combinata cu imposibilitatea sinuciderii a creat detinutilor sentimentul de neajutorare absoluta caracteristic copilului mic. Printre mijloacele folosite ca sa determine regresia (spre stadii subumane) a fost umilirea prin mijloace drastice. Adultilor li se lasau 60 secunde pentru nevoile excretorii. Daca timpul era depasit respectivii erau brutalizati, readusi in celula si trebuiau sa astepte fie pana seara sau a doua zi dimineata. Ii obliga pe detinuti sa-si spele in gura lenjeria murdara de fecale sau sa-si scufunde capul in hurdoul cu urina fara a putea sa se refugieze in moarte. Acest paradox de a fi tinut in viata cu scopul de a fi torturat nu putea decat sa creeze sentimentul livrarii absolute catre niste forte malefice, sentiment care ne face mai curand sa ne gandim la conditia animala.

Alt mijloc de aparare ce a facut posibila identificarea cu agresorul a fost refularea. In psihanaliza freudiana refularea vizeaza anumite tendinte libidinale / agresive neacceptate cultural. Dupa Freud principalele refulari se produc in prima copilarie, iar refularile din viata adulta ar avea dupa Freud legatura cu aceste prime refulari. Aceasta teza a fost reconsiderata in culturalismul american care sustine ca refularea actioneaza si asupra altor continuturi decat cele instinctuale in functie de situatie si moment. Scopul refularii este de a evita conflictul psihic prin indepartarea din constient a uneia din laturile sale. Experimentul Pitesti reprezinta o confirmare a acestei viziuni

mai cuprinzatoare asupra refularii, deoarece refularea care a functionat aici ar putea fi numita o refulare a binelui; pentru ca valorile considerate de detinuti valori pozitive devenisera sursa unui conflict extrem de periculos pentru individ, acestea au constituit obiectul refularii. Au fost refulate mai intai valorile necomuniste si apoi valorile morale elementare care tin de umanitate in genere. Ca orice refulare, aceasta refulare a binelui este insuficient de eficienta fiind periclitata de intoarcerea refulatului. Cand circumstantele s-au schimbat la o buna parte dintre supravietuitori valorile refulate au revenit la suprafata. Experimentul Pitesti ilustreaza fragilitatea conditiei umane si faptul ca mijloacele de aparare ale Eului care intra oarecum automat in actiune pot avea de fapt efecte contraproductive.

Proiectia – in sens psihanalitic proiectia este operatia prin care subiectul expulzeaza din Sine si localizeaza in afara sa in persoane sau lucruri calitatile, sentimentele, dorintele care-i apartin si pe care nu si le cunoaste sau pe care refuza sa le accepte.

Proiectia este un mijloc de aparare arhaic care actioneaza inca din primele luni de viata, care din punct de vedere al patologiei este caracteristica pentru paranoia dar care este prezenta si in gandirea normala. In plan cultural, proiectia este un element activ in formarea superstitiilor, miturilor si al religiilor. Construirea unei realitati suprasensibile este rezultatul proiectiei in exterior a fortelor psihice. Aceasta lume suprasensibila poate fi reconvertita intr-o psihologie a inconstientului. Aceasta idee o intalnim nu numai la Freud, dar si la Jung intr-o maniera specifica. La Jung religiile sunt rezultatul proiectiei continuturilor arhetipale, iar Dumnezeu este o proiectie in exterior a arhetipului Sinelui care este arhetipul totalitatii psihice integrate armonic.

Modul in care lucreaza proiectia consta in a transforma anumiti excitanti interni in excitanti externi care pot fi evitati. Exista o asemanare importanta intre proiectie si refulare – se refera la faptul ca ambele nu fac decat sa indeparteze de constiinta anumite continuturi psihice, refularea impingand in inconstient iar proiectia in lumea exterioara, nici unul din aceste mijloace de aparare neintervenind direct transformator asupra pulsiunii, asa cum se intampla in cazul altor mijloace de aparare. Ex: sublimarea ce intervine asupra procesului instinctual modificandu-l in sensul ca ii atribuie alte scopuri.

Valorizarea actiunii acestui mijloc de aparare nu poate fi univoca, in sensul ca desi proiectia poate perturba relatiile dintre oameni pe de alta parte ea poate avea si un rol benefic pentru aceste relatii. Ex: anumite tendinte la infidelitate sunt proiectate asupra partenerului, creaza sentimente de gelozie neintemeiate. Participarea altruista – fenomen ce are la baza proiectia; ex: Anna Freud – o tanara profesoara care in analiza relateaza ca in anii copilariei a fost dominata de doua tendinte foarte puternice respectiv sa aiba haine frumoase si copii multi. In acei ani ai copilariei respectiva isi petrecea foarte mult timp fantasmand la realizarea acestor doua dorinte. In anii maturitatii fetita care fantasma atat la cele doua idealuri aparea ca o persoana opusa acestor idealuri: era necasatorita, imbracata modest si fara copii. Nu arata ambitie sau invidie si intra in concurenta cu ceilalti doar daca era constransa de imprejurari. S-ar parea ca personalitatea ei adulta s-a dezvoltat in sens contrar aspiratiilor din copilarie. Pe de alta parte comportamentul ei arata ca de fapt nu renuntase la aceste dorinte, ci doar si le satisfacea intr-un mod putin obisnuit; respectiv chiar

daca se imbraca saracacios participa cu mare interes la viata vestimentara a colegilor si prietenilor; chiar daca nu avea copii participa activ la viata de familie a prietenilor si cunoscutilor, chiar profesia alegand-o in acest spirit – profesoara. In loc sa-si puna energia in slujba propriilor scopuri, ea mobiliza aceasta energie pentru atingerea acestor scopuri insa in favoarea altor persoane. Prin urmare, in copilaria ei s-a produs o mutatie care i-a interzis realizarea scopurilor, insa Supraeul acestei paciente ii permitea sa activeze pentru aceste scopuri cand era vorba despre alte persoane.

Ex literar: “Cyrano de Bergerac” – eroul acestei piese este un nobil francez, poet si ofiter de garda, extrem de inteligent si curajos, cu un nas urat ce ii blocheaza speranta de a avea raspuns in dragoste si atunci cand se indragosteste de frumoasa sa verisoara, Roxana, renunta la realizarea aspiratiilor de dragoste pe care insa le satisface totusi prin delegatie proiectandu-le asupra unui tanar frumos Cristian. Scena sugestiva: momentul in care cei doi se afla sub balconul iubitei, Cyrano uitand ca nu despre el e vorba si intervine in declaratiile pe care Cristian i le face. In timpul bataliilor Cyrano il protejeaza pe Cristian si isi neglijeaza propria viata, iar cand Cristian e ucis, Cyrano renunta la aspiratia sa spre Roxana.

Ex din patologie:

Freud – presedintele Schreber, de tribunal nu devine pacientul lui Freud decat indirect pe baza cartii autobiografice “Memoriile unui bolnav de nervi” – 1903. Freud publica analiza acestui caz in 1911, tradusa in franceza in 1932 si romana in 1995. Caz de paranoia: istoria – boala a fost marcata de doua pusee:

- prima a durat un an si autorul considera ca dupa acest prim puseu el a fost complet vindecat. Pacientul, care a fost tratat intr-o clinica a vremii, considera ca boala sa se datoreaza surmenajului intelectual. Acest prim puseu nu a avut nici un fel de nuanta mistica. Dupa acest prim episod pacientul isi reia viata, iar sotia sa este recunoscatoare psihiatrului ce l-a tratat. Intre prima si a doua imbolnavire se scurg 8 ani de viata multumitoare, singura nemultumire a familiei Schreber fiind ca nu aveau copii. In acest interval a visat de mai multe ori ca e bolnav, iar intr-o dimineata in starea dintre somn si veghe ii trece prin minte ideea ca “ar fi minunat sa fie o femeie in timpul actului sexual”.
- insomnie grava ce-l duce din nou in clinica, de data aceasta starea i s-a agravat. Mai intai au aparut idei ipohondrice, se plangea de ramolisment si ideea iminentei mortii sale. Apoi si-au facut aparitia ideile de persecutie. Bolnavul injuria diferite persoane care l-ar fi persecutat, printre acestea aflandu-se si psihiatrul sau. Pe acesta il numea acum “asasin de suflete”. Treptat ideile delirante au capatat o alura mistica. Considera ca se afla in relatii directe cu Dumnezeu, iar pe de alta parte diavolul isi batea joc de el. Vedea aparitii miraculoase si auzea o muzica sfanta. La un an de la debutul acestei faze boala a luat forma definitiva, adica pacientul a elaborat un sistem delirant de nuanta religioasa. In cadrul acestui sistem se simtea chemat sa devina mantuitorul lumii si sa-i redea fericirea pierduta. La aceasta stare de mantuitor putea ajunge numai dupa ce s-ar fi transformat in femeie. Aceasta metamorfoza din barbat in femeie nu depindea de viata sa, ci corespundea unei necesitati a ordinii cosmice. El urma sa fie obiectul exclusiv al miracolelor divine, omul cel mai deosebit care a trait vreodata pe pamant.

Deosebirea intre atitudinea psihiatrului si atitudinea psihanalistului fata de boala psihica: psihiatrul isi epuizeaza interesul cand a inventariat simptomul si a inregistrat efectele sale asupra comportamentului. Psihiatrul nu e preocupat sa inteleaga simptomul. Psihanalistul are o cu totul alta orientare: preocuparea sa principala fiind tocmai intelegerea sensului simptomului. Psihanalistul bazat pe cunoasterea psiho-nevrozelor incearca sa abordeze fenomene psihotice dintr-o perspectiva care le pune in legatura cu procesele psihice generale umane incercand in acelasi timp sa inteleaga transformarile prin care aceste procese generale umane capata o forma aparte, aberanta. In timp ce psihiatrul ar fi preocupat mai ales de un demers descriptiv, psihanalistul ar fi preocupat de un demers explicativ.

Prima interventie psihanalitica a lui Freud este in momentul in care afirma ca dintre cele doua elemente ale delirului: rolul de mantuitor si transformarea in femeie, pentru interpretare decisiv este cel de-al doilea. Emascularea este pentru Freud elementul primar al delirului. La inceput privarea de barbatie a fost resimtita ca o persecutie si insulta grava si de abia ulterior acest element a fost pus in legatura cu tema mantuirii. Adica, un delir de persecutie sexuala s-a transformat ulterior intr-o megalomanie mistica. La inceput, persecutorul a fost psihiatrul, pentru ca ulterior Dumnezeu sa-i ia locul. Dumnezeu a fost complice sau chiar instigatorul asasinarii sufletului pacientului, abandonarii corpului sau prostitutiei. In ultima faza pacientul admite ideea emascularii punand-o in legatura cu un scop universal. Aceasta ar fi dupa Freud o etapa incipienta in solutionarea conflictului sau profund.

Dupa remitere (la 6 ani de la debutul acestei faze) ideea emascularii e singura care isi pastreaza o anumita forta si influenta asupra comportamentului in anumite momente. Este vorba despre acele momente cand presedintele Schreber se contempla in oglinda cu torsul gol impodobit asemeni unei femei cu panglici si coliere.

Alt argument: nici un aspect al bolii nu e descris cu atata minutie si pe spatii atat de largi cum se intampla cu tema amintita.

Interpretarea delirului si rolul proiectiei: Freud porneste de la constatarea ca persoana care in delirul de persecutie joaca un rol atat de important e una si aceeasi persoana cu psihiatrul care in prima faza a bolii a ocupat un loc foarte important in sentimente pozitive. “Importanta emotionala care revenea respectivei persoane e proiectata in exterior si apare ca o forta care vine din exterior. Calitatea emotiei e schimbata in contrariu in sensul ca acela care la inceput era iubit si venerat, e acum urat si temut in calitate de persecutor.” Dupa Freud emotia care determina conflictul in acest caz a fost un puseu al libidoului homosexual pasiv. Acest puseu care nu a putut fi acceptat a impus apelul la proiectie precum si fenomenele morbide. Fantasma homosexuala pasiva a pacientului l-a luat ca obiect pe psihiatru. Aceasta tendinta homosexuala pasiva nu a putut fi acceptata, iar conflictul inconstient care a luat nastere a fost rezolvat intr-o maniera patologica sub forma unui delir de persecutie. Cel care era obiectul dorintei a fost transformat in persecutor, iar continutul fantasmei a devenit continutul persecutiei, respectiv dorinta homosexuala pasiva s-a transformat in frica de a nu se abuza sexual de el.

Concluzie: traseul proiectiei in paranoia – o perceptie interna este reprimata, iar continutul sau dupa ce a suferit o anumita deformare ajunge la constiinta ca o perceptie a lumii externe. Deformarea care a intervenit este de

fapt o inversare, si anume ceea ce in perceptia interna trebuie sa fie dragoste devine in perceptia externa ura. Cercetarile facute de alti psihanalisti dupa aceasta analiza a lui Freud au confirmat interpretarea sa si au demonstrat ca indiferent de rasa si sex, paranoia ar fi produsa de imposibilitatea de a controla homosexualitatea inconstienta intarita de anumite circumstante ale vietii.